

KNIHOVNA
UNIVERZITNÍHO
KAMPUSU

MASARYKOVA UNIVERZITA
KNIHOVNA UNIVERZITNÍHO KAMPUSU

Petr Sejk, Jiří Kratochvíl

EVALUACE INFORMACÍ NA INTERNETU

Vzhledem ke své jednoduché dostupnosti je v současnosti častým zdrojem informací Internet. Jeho uživatelé však mnohdy nekriticky přistupují k obsahu nalezených stránek a nejednou pro své odborné texty čerpají informace z webů, které jsou než pro odbornou veřejnost doporučeny spíše pro tu laickou a které mohou obsahovat zkreslené či přímo nepravdivé informace. Je to způsobeno tím, že na Internetu v podstatě může kdokoli publikovat cokoliv a kdykoliv. Je proto zcela nezbytné posuzovat kvalitu informací zveřejněných na webových stránkách.

V následujícím materiálu si uvedeme několik rad, jež nám mohou usnadnit rozhodování, zda považovat webovou stránku za důvěryhodný a kvalitní zdroj odborných informací.

Adresa URL

Z již samotné adresy URL můžeme zjistit určité informace o vydavateli (majiteli) stránky, což nám může napovědět o kvalitě jejího obsahu. Konkrétně se jedná o doménu nejvyššího řádu, kterou adresa obsahuje a podle níž můžeme identifikovat, v jakém státu se nachází počítačová síť vydavatele webové stránky. Tyto národní domény (.cz, .sk, .pl apod.) však ještě nezaručují kvalitu informací.

Důvěryhodnými webovými stránkami jsou ty s některou z těchto domén nejvyššího řádu:

.gov – pouze vládní instituce v USA,

.edu – vzdělávací instituce v USA,

.ac.uk, ac.in ... – vzdělávací instituce britského commonwealthu obsahují před národní doménou zkratku **.ac**.

U vládních a vzdělávacích institucí lze předpokládat, že záměrem vydavatele je vzdělávání, a navíc jen skutečně oprávněné osoby mohou vystavovat informace na jejich webových stránkách..

Naproti tomu u domén **.com** nebo **.org** či národních domén je již třeba věnovat pozornost dalším informacím podhalujícím zájmy autora stránky a v návaznosti i odbornost jím zveřejněných informací (viz dále).

Přehled domén nejvyššího řádu naleznete na <http://www.iana.org/domains/root/db/>

Vlastníka nižší domény můžeme dohledat například pomocí <http://www.domaintools.com/>, kde se po zadání URL adresy zobrazí informace o subjektu, který doménu zaregistroval, současném majiteli atd.

Vydavatel webové stránky

Důležitým vodítkem k tomu, zda jsou informace důvěryhodné, je vydavatel, respektive majitel webové stránky. Informaci o něm obvykle nalezneme v sekci nazvané *About us*, *Background*, *O nás* apod., pokud nejsou uvedeny hned na úvodní stránce. V případě pochybností o nalezených informacích je vhodné z jiných zdrojů ověřit, zdali informace odpovídají skutečnosti.

SAMOLÉČENÍ.cz
DOBRÉ RADY Z LÉKÁRNY

vyhledávání...

ON-LINE PORADNA | AKCE | O NÁS | JAK NAKUPOVAT | KONTAKT | NÁŠ

MENU

- HUBNUTÍ
- BOLESTI A HOREČKA
- ČAJE A BYLINY
- DĚTI A KOJENCI
- HOMEOPATIE
- IMUNITA A ALERGIE
- KAŠEL, NACHLAZENÍ A RÝMA
- KLOUBY A KOSTI

LÉKÁRNA SAMOLÉČENÍ.CZ: BRNO A LÉKÁRNA AESCULAP

Server **samoleceni.cz** je *internetová lékárna* a informační zdravotnický server pro **laickou veřejnost**. Přináší v přehledné formě informace týkající se řešení základních zdravotních problémů a nabídku lékárenského sortimentu.

Cílem serveru **samoleceni.cz** však není nabízet desetitisíce přípravků dostupných v lékárnách, ale pomoci pacientovi zorientovat se v široké nabídce produktů používaných v péči o vlastní zdraví. U každého problému se proto snažíme uvádět přípravky, se kterými máme dobré zkušenosti z lékárenské praxe, pozitivní odezvy od lékařů a pacientů, a nebo jsou ekonomicky pro pacienty výhodné.

Praktické zkušenosti jsou získávány z *lékárny Aesculap v Brně*, která též z lékárny v Brně vykonává vlastní distribuci objednaného zboží podle zásad správné lékárenské praxe.

Vždy si proto položíme otázku „Kdo je vydavatelem/majitelem webové stránky? Jaký sleduje vydavatel cíl?“. Jestliže zjistíme, že majitelem stránky není vědecko-výzkumná instituce nebo že cílovou skupinou stránek není odborná veřejnost, logicky se nejedná o odborné informace, případně je třeba si všimnout dalších atributů nalezené webové stránky.

Autor

Dalším ukazatelem důvěryhodnosti jsou informace o autorovi, který svým jménem zodpovídá za kvalitu vystaveného dokumentu. U webové stránky je třeba si položit a zodpovědět otázky:

Je uveden autor?

**Je autor odborníkem v dané problematice?
Pokud není autor uveden, zodpovídá za kvalitu informací důvěryhodná instituce?**

V kvalitních zdrojích informací je uveden autor (buď fyzická osoba nebo instituce), přičemž v těch odborných bývá obvykle připojena informace o autorově domovské instituci (univerzita, výzkumné pracoviště), profesní vizitka a pracovní kontakt (např. institucionální adresa místo gmail.com nebo seznam.cz).

V případě webových stránek státní správy, zpravodajských serverů apod. nebývá vždy autor uveden, tudíž důvěryhodnost tak odvozujeme od vydavatele. Celkově vzato se jedná o to, abychom byli schopni ujistit se, že text napsala skutečně kvalifikovaná osoba, kterou lze v případě dotazů jednoduše kontaktovat.

10 BABSKÝCH RAD NA RÝMU, KAŠEL A NACHLAZENÍ. TYHLE FUNGUJÍ!

Že vás právě začal obtěžovat kašel, rýma nebo dokonce nachlazení? Abyste si svátky užili a neproleželi je v posteli s nudlím u nosu, máme pro vás prověřené tipy, jak se potíží zbavit!

FOTO: THINKSTOCK

BLANKA KUBIČKOVÁ 2013

Znaky odborných informací na internetu

U webových stránek s odbornými informacemi je zcela zásadní, aby jejich autor dodržoval základní pravidla publikační a citační etiky. Všimějme si proto u text následujících náležitostí:

Text je psán odborným stylem

V textu si všímáme, zdali je psán skutečně odborným stylem, jestli v něm nejsou užity formulace obvyklé pro texty určené laické veřejnosti než odborné.

Velmi rychlé řešení takovýchto stavů přináší arthroscopie. Na rozdíl od otevřené operace, která automaticky znamená vyřazení z práce na několik týdnů až měsíců, může pacient po arthroscopickém zásahu již večer po operaci odejít. S tréninkem se dá znovu začít další týden.

Při arthroscopické operaci se užívají technologie a materiály, které jsou pro pacienta velmi výhodné. ~~Chirurg~~ se provádí dvěma až třemi drobnými vpichy. Do kloubu se zavede optika, s jejíž pomocí se celý kloub ošetří. Pak se použijí speciální nástroje, kterými se poškozená tkáň důkladně ošetří.

Z hlediska metodologického jde o ~~prospektivní~~ observační studii: všichni pacienti se stejnou diagnózou byli ošetřeni arthroscopickou technikou a sledováni po určitou dobu. Primárním výsledkem bylo dosažení a udržení stabilního kloubu. V této souvislosti nás ~~zajímalo~~, jaké parametry byly spojeny se selháním operace, tj. s recidivou luxace nebo subluxace, pocity nejistoty při určitých pohybech či zátěžích. Dalším cílem studie bylo zhodnotit výsledek operace podle různých skóre (WOSI, Constant-Murley a Rowe-Zarins) a parametru návrat k původní úrovni pohybové aktivity. Sledovali jsme rovněž frekvenci komplikací.

Autor opírá své myšlenky a závěry o konkrétní ověřitelné údaje

Pro odborný text je zásadní doložení převzatých informací jejich příslušnými zdroji. Činíme tak obvykle prostřednictvím citací odkazujících na bibliografické citace obsahující základní informace o použitém informačním zdroji, který tak lze dohledat a z něj převzaté informace ověřit. Případně formulujeme věty v textu tak, aby bez použití citace bylo zřejmé, z kterého zdroje byly informace převzaty.

Díky nejnovějším technologiím je možné rozšířit spektrum stavů, které se dají touto ~~operační~~ technikou ošetřit. Dříve byla používána jen ~~pro ošetření~~ kolenního kloubu (menisků a odstranění volných tělísek), postupně se ale rozšířila na kloub ramenní, ~~kyčelní~~ a nejnověji i kyčelní a drobné klouby ruky. Dnes je ~~také~~ možné provést například náhradu zkřížených vazů kolena, stabilizaci ramenního kloubu nebo odstranit volná tělíska z kloubu kyčelního. Operační technologie s užitím radiofrekvenční sondy umožňují omezit krvácení v kloubu a zahladit nerovnosti na kloubním povrchu, které se působením impulsů vypaří.

V literatuře panuje všeobecná shoda v tom, že recidivující přední nestabilita ramenního kloubu by se měla léčit arthroscopickou stabilizací (9,20, 25). V naší studii predikovaly selhání arthroscopické stabilizace nižší věk v době operace (20 a méně roků) a tzv. "gagging typ" Hill-Sachsovy leze. Trend k horšímu ~~přímému~~ výsledku naznačovala přítomnost kostní Bankartovy leze (obr. 3). Naopak se nám nepodařilo prokázat souvislost mezi pohlavím/počtem předchozích luxací/sportovní aktivitou/některými parametry operace a rizikem recidivy luxace.

Autor řádně cituje publikace, z nichž čerpá informace

V návaznosti na předchozí je součástí odborného textu i soupis použité literatury, autor v textu řádně cituje, tj. doslovné citáty vymezuje uvozovkami a graficky zvýrazňuje například kurzívou, parafráze, tj. vlastními slovy stručněji shrnutá původní myšlenka, je opatřena odkazem (citací) na bibliografickou citaci v soupisu literatury. V soupisu literatury si také všimějme, o který typ zdrojů se jedná (vědecké časopisy, monografie, popularizační literatura aj.), neboť i kvalita použité literatury vypovídá o úrovni textu. Pokud autor odkazuje na související stránky („related links“, „additional links“ apod.) opět ověřte, o jaký typ zdroje se jedná.

Další informace najdete na: ~~www.arthroscopie.cz~~

Literatura

1. AHMED, I., ASHTON, E., ROBINSON, C. M.: Arthroscopic Bankart anterior shoulder instability: functional outcomes and identification. *Arthroscopie*, 94-A: 1308-1315, 2012.
2. BISHOP, J. Y., JONES, G. L., RERKO, M. A., LITTLE, J. A., JOHNSON, R. J.: Magnetic resonance imaging: a reliable imaging modality when quantifying glenoid bone loss. *Arthroscopie*, 2013.

Aktuálnost

Datum vystavení informace nebo datum její aktualizace nám sdělují, zda pro naši práci může být dokument přínosný z hlediska nejnovějších poznatků. Vzhledem k tomu, že informace na internetu poměrně rychle zastarávají, je datace stránek nezbytná. Navíc podle tohoto údaje získáme představu, jak se autor/vydavatel o aktuálnost zveřejněných informací stará. Podívejme se proto vždy, jak aktuální jsou zveřejněné informace (údaje bývají uvedeny slovy last updated..., posted..., naposledy aktualizováno..., vystaveno... apod., obvykle v zápatí/záhlaví webových stránek, viz příklad).

Sezonní alergická rýma

0

To se mi líbí

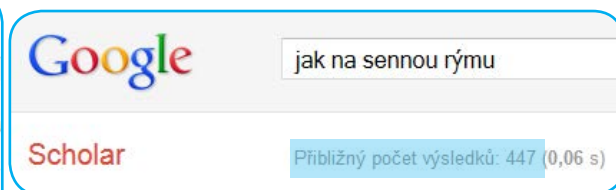
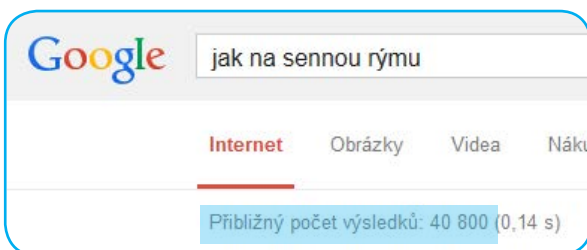
11.5.2011

Alergická onemocnění byla sice známá již v používáme až od roku 1906. Tehdy jej zavedl označení stavů, kdy někteří jejich pacienti b jako prach či některé potraviny (1).

Který internetový vyhledávač použít

Zda pracujeme s kvalitními odbornými zdroji, můžeme ovlivnit už výběrem internetového vyhledávače, který použijeme. Běžné vyhledávače (Google, Seznam.cz, Yahoo apod.) nabízejí ve výsledcích odkazy na webové stránky s různou kvalitou obsahu, pro jejichž množství může být nesnadné najít kvalitní odbornou informaci. Naproti tomu vyhledávač Google Scholar (<http://scholar.google.com/>) prohledává pouze vědecké články, odborné knihy, webové stránky vědeckých institucí atd., čímž máme větší jistotu vyhledání stránek s kvalitními informacemi.

Proč ne Wikipedie

Není žádným tajemstvím, že je Wikipedie oblíbeným zdrojem informací mezi studenty, kteří si jistě často pokládají otázku, proč ji jejich vyučující naopak zatracují. Odpověď je jednoduchá: *nedůvěryhodnost*. Vyjmenuje se několik zcela zásadních důvodů, proč Wikipedii nelze pro odbornou práci využívat jako důvěryhodný zdroj informací:

Informace nemusí být objektivní

Protože může kdokoli, kdo se aspoň trochu vyzná ve způsobu editace článků Wikipedie, do této encyklopedie přispívat, existuje reálné riziko publikování zkreslených informací. Exemplárním příkladem takové možnosti může být případ v souvislosti s únikem ropy do Mexického zálivu v roce 2010 nechvalně známé naftařské společnosti British Petroleum (BP). V roce 2013 bylo zjištěno, že si tato společnost nechala upravit až 44 % informací o ní ve Wikipedii, a to i včetně informací o ní spojených se zmíněným únikem ropy.

V roce 2013 pak dr. DiStaso z Pensylvánské státní univerzity publikoval výsledky výzkumu mezi cca 1 500 respondenty z marketingových a propagačních společností, z nichž 74 % uvedlo, že jejich společnost nebo klienti jsou autory článků o nich ve Wikipedii.

Značný výskyt faktických chyb

V rámci výše zmíněného výzkumu dr. Di Stasa bylo zjištěno, že v letech 2012-2013 zmínění respondenti zjistili v článcích Wikipedie o jejich společnostech nebo jejich klientech v 59-60 % případů jedna a více faktických chyb.

Ne všechny informace lze verifikovat

Zvláště v jiných jazykových mutacích Wikipedie než v té anglické chybějí odkazy na zdroje informací, které jsou ve Wikipedii uvedeny a které si tak čtenář nemá jak prověřit.

Neaktualizované informace

Dalším zásadním problémem Wikipedie může být neaktuálnost v ní zveřejněných informací. Přestože například v anglické Wikipedii ve srovnání s jejími jazykovými mutacemi je dokládání informací citacemi zdrojů důslednější, je vzhledem k rozsahu v ní uložených informací a současnému informačnímu boomeru nemožné udržovat všechny stránky aktuální.

Například v této části textu Wikipedie o kouření jako jedné z příčin rakoviny jsou sice informace podloženy odbornými články, ale ty byly vydány již před více jak deseti lety. Za tu dobu se uvedené statistické údaje o úmrtích mohly změnit v důsledku novější účinnější léčby rakoviny, efektivnější protikuřácké osvěty, ale i třeba snížením škodlivosti cigaret samotným tabákovým průmyslem.

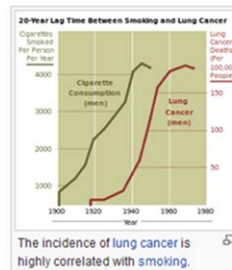
Chemicals

Further information: *Alcohol and cancer* and *Smoking and cancer*

Exposure to particular substances have been linked to specific types of cancer. These substances are called *carcinogens*.

Tobacco smoking causes 90% of lung cancer.^[27] It also causes cancer in the *larynx*, head, neck, stomach, bladder, kidney, *esophagus* and *pancreas*.^[28] Tobacco smoke contains over fifty known carcinogens, including nitrosamines and polycyclic aromatic hydrocarbons.^[29]

Tobacco is responsible for about one in three of all cancer deaths in the developed world,^[30] and about one in five worldwide.^[29] Lung cancer death rates in the United States have mirrored smoking patterns, with increases in smoking followed by dramatic increases in lung cancer death rates and, more recently, decreases in smoking rates since the 1950s followed by decreases in lung cancer death rates in men since 1990.^{[31][32]}

27. [^] Biesalski HK, Bueno de Mesquita B, Chesson A, Chytil F, Grimble R, Hermus RJ, Köhrle J, Lotan R, Norpoth K, Pastorino U, Thurnham D (1998). "European Consensus Statement on Lung Cancer: risk factors and prevention. Lung Cancer Panel". *CA Cancer J Clin* **48** (3): 167–76; discussion 164–6. doi:10.3322/canjclin.48.3.167. PMID 9594919. [^]
28. [^] Kuper H, Boffetta P, Adami HO (September 2002). "Tobacco use and cancer causation: association by tumour type". *Journal of Internal Medicine* **252** (3): 206–24. doi:10.1046/j.1365-2796.2002.01022.x. PMID 12270001. [^]
29. [^] [^] [^] Kuper H, Adami HO, Boffetta P (June 2002). "Tobacco use, cancer causation and public health impact". *Journal of Internal Medicine* **251** (6): 455–66. doi:10.1046/j.1365-2796.2002.00993.x. PMID 12028500. [^]
30. [^] Sasco AJ, Secretan MB, Straif K (August 2004). "Tobacco smoking and cancer: a brief review of recent epidemiological evidence". *Lung Cancer*. 45 Suppl 2: S3–9. doi:10.1016/j.lungcan.2004.07.998. PMID 15552776. [^]
120. [^] National Cancer Institute (Dec 2012). "Targeted Cancer Therapies". www.cancer.gov. Retrieved 9 March 2014. [^]
121. [^] NCI: Targeted Therapy tutorials [^]
122. [^] [^] [^] Holland Chp. 40 [^]
123. [^] Nastoupil, LJ, Rose, AC; Flowers, CR (May 2012). "Diffuse large B-cell lymphoma: current treatment approaches". *Oncology (Williston Park, N. Y.)* **26** (5): 488–95. PMID 22730604. [^]
124. [^] Freedman, A (October 2012). "Follicular lymphoma: 2012 update on diagnosis and management". *American journal of hematology* **87** (10): 988–95. doi:10.1002/ajh.23313. PMID 23001911. [^]
125. [^] Rampling, R; James, A; Papanastassiou, V (June 2004). "The present and future management of malignant brain tumours: surgery, radiotherapy, chemotherapy". *Journal of neurology, neurosurgery, and psychiatry*. 75 Suppl 2 (Suppl 2): ii24–30. doi:10.1136/jnnp.2004.040535. PMC 1765659. PMID 15146036. [^]
126. [^] Madan, V; Lear, JT; Szeimies, RM (February 20,

Jak je z výše uvedeného zřejmé, existují oprávněné výtky vůči Wikipedii jako vhodnému zdroji odborných informací. Wikipedie je nepochybně užitečný nástroj pro základní seznámení s určitou problematikou, avšak čtenář k ní musí přistupovat kriticky a v této encyklopedii uvedené informace posuzovat z hlediska jejich relevantnosti i v kontextu dalších informačních zdrojů.

Sečteno, podtrženo

Na internetu může zveřejnit informace kdokoliv a proto je nezbytné posuzovat kvalitu obsahu webových stránek. Při tomto posuzování si především všímáme:

- můžeme-li bezpečně identifikovat autora/vydavatele internetové stránky a zjistit tak, je-li odbornou autoritou,
- jsou-li webové stránky dostatečně aktuální, případně bývají pravidelně aktualizovány,
- jestli v případě vyhledávání odborných informací jsou tyto informace podány odborným stylem v souladu se základními pravidly citování.

Použitá literatura

1. Bell C. Critical Evaluation of Information Sources [Internet]. University of Oregon: Libraries. 2014 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://library.uoregon.edu/guides/findarticles/credibility.html>
2. Blue V. BP accused of rewriting environmental record on Wikipedia [Internet]. CNET. 2013 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://www.cnet.com/news/bp-accused-of-rewriting-environmental-record-on-wikipedia/>
3. DiStaso MW. Perceptions of Wikipedia by public relations professionals: a comparison of 2012 and 2013 surveys. Public Relations Journal [Internet]. 2013 [cited 2014 Apr 23];7(3). Available from: http://www.prsa.org/Intelligence/PRJournal/Documents/2013_DiStaso.pdf
4. Dragulanescu N-G. Website Quality Evaluations: Criteria and Tools. The International Information & Library Review. 2002;34(3):247–54.
5. Engle M. Evaluating Web Sites: Criteria and Tools [Internet]. Cornell University Library. 2014 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://olinuris.library.cornell.edu/ref/research/webeval.html>
6. Hasan L, Abuelrub E. Assessing the quality of web sites. Applied Computing and Informatics. 2011;9(1):11–29.
7. Martinez M. How to Identify High Quality Websites » Search Engine People Blog [Internet]. Search Engine People. 2011 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://www.searchenginepeople.com/blog/identifying-quality-websites.html>
8. Payton M, Stavney E, Priest MA. The Prentice Hall guide to evaluating online resources with Research Navigator. Upper Saddle River, NJ: Pearson/Prentice Hall; 2004. 64 p.
9. Sheridan Libraries. Evaluating information found on the Internet [Internet]. John Hopkins Sheridan Libraries. c2010 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://guides.library.jhu.edu/content.php?pid=198142&sid=1665954>
10. UNC Asheville. Evaluating Web Information [Internet]. Ramsey Library at UNC Asheville. 2013 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://library.unca.edu/lr/evalweb.html>
11. University of Washington. Website Assessment and Evaluation [Internet]. TRIO Training: University of Washington. c2011 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://depts.washington.edu/trio/trioquest/resources/web/assess.php>

Zdroje obrázků v textu

12. Edukafarm. Lékárna Samoléčení.cz: Brno a lékárna Aesculap [Internet]. Samoléčení.cz: dobré rady z lékárny. [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://www.samoleceni.cz/lekarna-brno>
13. Franco E. Is your life a „real“ life? (Part 1) [Internet]. Re-Create Your Life Today. 2011 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://recreateyourlifetoday.blogspot.cz/2011/06/is-your-life-real-life-part-1.html>
14. Kopecká K. Sezonní alergická rýma. Sestra [Internet]. 2011 [cited 2014 Apr 23];2011(5). Available from: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/sezonni-alergicka-ryma-459789>
15. Kubíčková B. 10 babských rad na rýmu, kašel a nachlazení. Tyhle fungují! [Internet]. ProŽeny.cz. 2013 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://www.prozeny.cz/magazin/zdravi-a-zivotni-styl/nase-zdravi/38251-10-babskych-rad-na-rymu-kasel-a-nachlazen-tyhle-funguji>
16. MO. Artroskopie nejen pro vrcholové sportovce [Internet]. Novinky.cz. 2014 [cited 2014 Apr 23]. Available from: <http://www.novinky.cz/zena/zdravi/80736-artroskopie-nejen-pro-vrcholove-sportovce.html>
17. Neoral P, Holibka R, Kalina R, Mlčůchová D, Gallo J. Proč selhávají artroskopické stabilizační operace na ramenním kloubu. Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae Cechoslovaca. 2014;81(1):51–6.
18. Wikipedia. Cancer [Internet]. Wikipedia, the free encyclopedia. 2014 [cited 2014 Aug 6]. Available from: <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Cancer&oldid=619725440>

Petr Sejk, Jiří Kratochvíl

EVALUACE INFORMACÍ NA INTERNETU

Studijní materiál vznikl svépomocí v roce 2014 v Knihovně
univerzitního kampusu Masarykovy univerzity pro potřeby
kurzu vsiv021 Informační výchova.

Vydání první.

Fotografie na obálce: Vítězslav Hanák